

Arkivsak-dok. 23/08194-2
Saksbehandler Laila Irene Vestby

Saksgang
Formannskapet 2019 - 2023
Bystyret 2019 – 2023

Møtedato
27.04.2023
11.05.2023

Sak nr.

Melding med forslag til konsekvensutredningsprogram for kraftverket Sarp 2 i Sarpsfossen - høringssvar

Innstillingssak.

Medsaksbehandlere: Sten Erik Knive

Kommunedirektørens innstilling:

Kommunedirektørens vurdering oversendes Norges vassdrags- og energidirektorat som Sarpsborg kommunes høringssvar på melding med forslag til konsekvensutredningsprogram for kraftverket Sarp 2 i Sarpsfossen.

Vedlegg:

1. Melding med forslag til konsekvensutredningsprogram for kraftverket Sarp 2 i Sarpsfossen.

Sammendrag:

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har sendt melding med forslag til konsekvensutredningsprogram (KU-program) om bygging av Sarp 2 kraftverket i Sarpsfossen på høring.

Kommunens rolle i en prosess som eventuelt resulterer i at Sarp 2 gis konsesjon, er å være høringspart. Kommunen er ikke planmyndighet og har ikke innsigelsesmyndighet.

Formålet med meldingen er å informere om planene for utbygging av Sarp 2, belyse hvilke konsekvenser tiltaket kan få for miljø, naturressurser og samfunn samt få innspill til hva det bør tas hensyn til under den videre planleggingen. Meldingen inneholder også forslag til KU-program. Det framkommer at det forventes små konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn.

I meldingen skisseres det en framdrift der det gis konsesjon i 2026, byggestart for kraftverket i 2027 og ferdig utbygd kraftverk i 2030.

Sarp 2 vil kunne øke kraftproduksjonen i fossen med 150-200 GWh/år. Det planlegges også flomavledningsløp.

Prosjektet vil gi et anslått volum sprengstein opp mot 600 000 m³ fast berg. Det er skissert plassering av massetipp på dyrket mark nord for Nordbergveien og i Hafslundsskogen.

Kommunedirektøren ser svært positivt på at det konsekvensutredes et nytt kraftverk Sarp 2 i Sarpsfossen. Regionen er avhengig av mer kraft for å lykkes med elektrifisering av eksisterende industri og tiltrekke ny grønn industri. Kommunedirektøren framhever også at prosjektet er viktig for flomavledning i Sarpsfossen.

Kommunedirektøren peker på noen forhold som det er viktig å behandle grundig i konsekvensutredningen:

- massetak/deponi
- overgang til grønn økonomi i regionen
- forholdet til ny fv. 118 Sarpsbru
- geofaglige forhold
- trafikkavvikling i anleggsperioden
- vannmiljø og laksefisk
- klimagassutslipp i anleggsfasen

Utredning:

Hafslund Eco har sendt Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) melding med forslag til konsekvensutredningsprogram (KU-program) om bygging av Sarp 2 kraftverket i Sarpsfossen. NVE sendte meldingen på høring til berørte parter, herunder Sarpsborg kommune den 22. mars. Høringsfristen er 15. mai 2023.

Formålet med meldingen er å informere om planene for utbygging av Sarp 2, belyse hvilke konsekvenser tiltaket kan få for miljø, naturressurser og samfunn samt få innspill til hva det bør tas hensyn til under den videre planleggingen. Meldingen inneholder også forslag til KU-program.

Gjennom høring av meldingen med forslag til KU-program ønsker NVE å få innspill til hvilke utredninger som bør gjennomføres før det utarbeides en konsesjonssøknad om bygging av kraftverket.

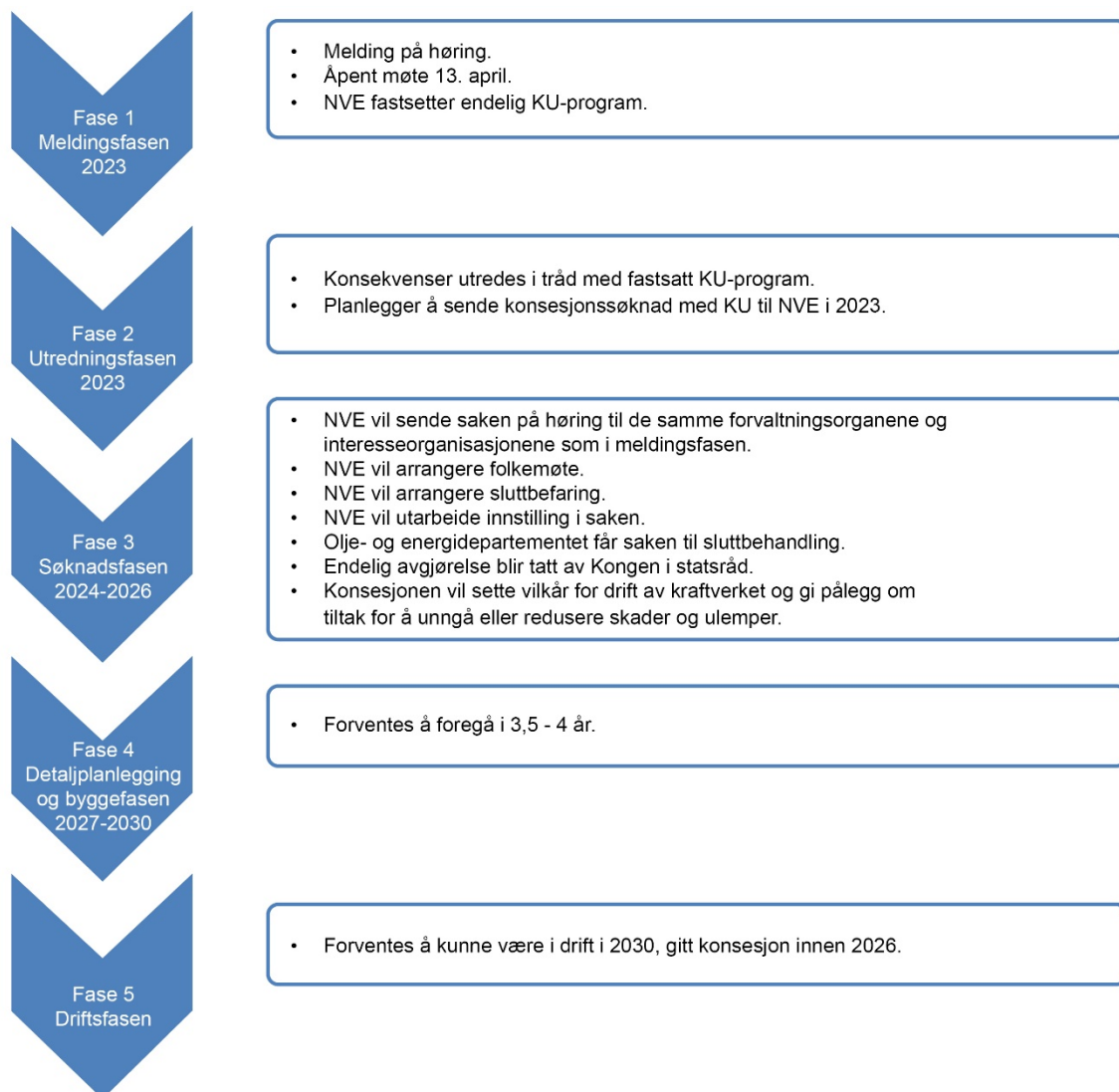
NVE vil med utgangspunkt i meldingen, innkomne høringsuttalelser og egne vurderinger fastsette et KU-program for tiltaket.

Meldingen skal behandles etter plan- og bygningslovens regler om konsekvensutredninger.

Videre prosess og framdrift

Ved utbygging av kraftverk av denne størrelsen er kommunen kun høringspart. Kommunen er ikke planmyndighet og har ikke innsigelsesmyndighet, ettersom det er Kongen i statsråd som fatter endelig beslutning i konsesjonssaken.

I meldingen skisseres følgende prosess og framdrift:

Av skissen over framkommer det at kommunen vil få saken på høring 2 ganger; høring av melding og høring av konsesjonssøknad med konsekvensutredning. I Åpent møte 13.04.2023 framkom også at Olje- og energidepartementet kan velge å sende saken på høring til kommunen når de sluttbehandler konsesjonssaken.

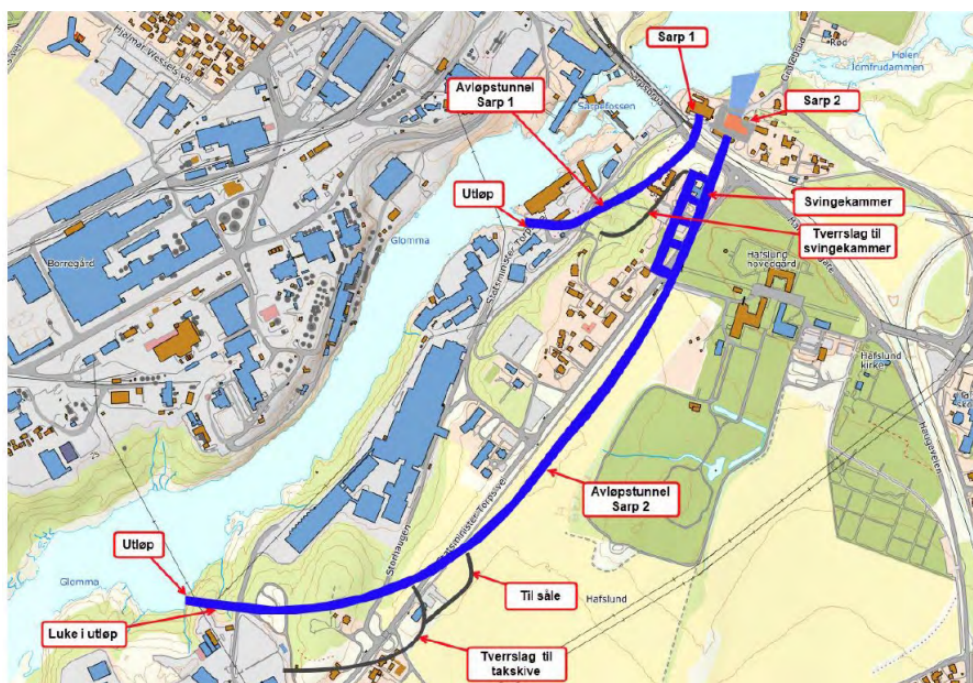
Sarp 2

Sarpsfossen er i dag utnyttet gjennom tre kraftverk: Sarp, Hafslund og Borregaard. Sarp 2 kraftverk vil benytte eksisterende inntaksdam i Sarpsfossen og vil ikke føre til nye reguleringer. Kraftstasjonen vil bli plassert oppstrøms, rett øst for eksisterende Sarp kraftverk. Nedenfor er en skisse av Sarp 2 som viser inntak og inntakskanal, jf. figur 1.

Figur 1 Skisse av Sarp 2 med inntak og inntakskanal, hentet fra meldingen som er på høring.

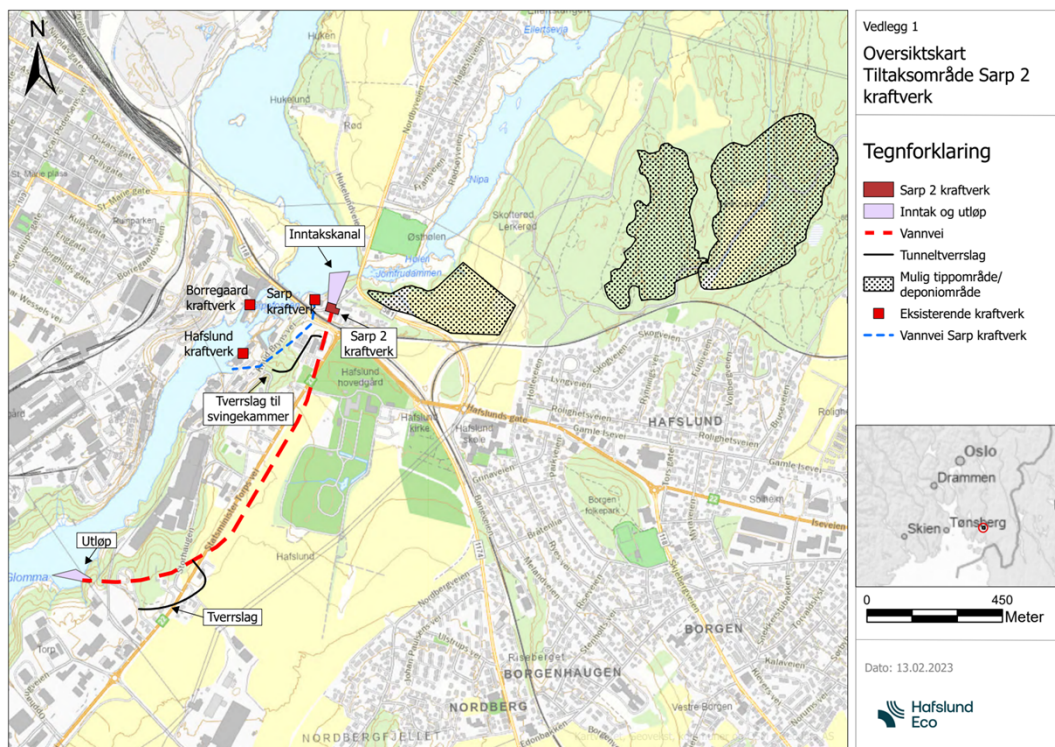
Gjennom Sarp 2 skal det også bygges en 1,3 km lang avløpstunnel i fjell på østsiden av Glomma med utløp ved Storhaug, nedstrøms dammen, jf. figur 2. Kraftverket vil få en fallhøyde som er to til tre meter høyere enn de øvrige aggregatene i Sarpsfossen, og vil kunne øke kraftproduksjonen i fossen med 150-200 GWh/år, avhengig av slukeevne i det nye aggregatet. Årsproduksjon for de tre eksisterende kraftverkene i Sarpsfossen er til sammenligning 960 GWh.

Figur 2 Skisse av Sarp 2 med avløpstunnel øst for Glomma, hentet fra meldingen som er på høring.

Massetak/deponi

Prosjektet vil gi et anslått volum sprengstein opp mot 600 000 m³ fast berg. Disse massene skal plasseres i massetipp eller transporteres til et pukkverk i nærheten, eventuelt en kombinasjon. Det er skissert plassering av massetipp i nær tilknytning til tiltaksområdet; jordbruksareal nord for Nordbergveien og i Hafslundsskogen, jf. figur 3. Endelig fastsettelse av tippområder vil bli foretatt etter gjennomført konsekvensutredning for de ulike alternativene, og i dialog med grunneiere og offentlige myndigheter.

Melding med forslag til konsekvensutredningsprogram

Meldingen gir en beskrivelse av prosjektet. Det framkommer at det ikke er alternative løsninger.

Dagens situasjon og forventede konsekvenser med hensyn til forholdene i utbyggingsområdet gjøres rede for med bakgrunn i eksisterende kunnskap. Av meldingen framkommer at det forventes små konsekvenser for miljø, naturresurser og samfunn, da det allerede er flere eksisterende kraftverk i fossen og nærområdet er sterkt preget av annen industrivirksomhet med flere store industribedrifter langs elva. Forventede konsekvenser av tiltaket er:

- Økt tappekapasitet i Sarpsfossen vil gi et positivt bidrag til flomavledning
- Redusert vannføring på elvestrekningen mellom dammen og utløpet ved Storhaug vil kunne påvirke produksjonsgrunnlaget for laks ved å endre gytehabitat og oppvekstforhold.
- Økt slukeevne i Sarpsfossen vil føre til et noe endret vannføringsregime i Glommas sideløp i Ågårdselva.
- Noen lokaliteter av den utvalgte naturtypen hule eiker vil kunne bli direkte berørt av prosjektet.

- Prosjektet med tunneldriving vil generere store mengder sprengstein. Det er ønskelig å finne løsninger som gjør at massene skal kunne brukes til samfunnsnyttige formål, et alternativ er å finne lokale områder for deponering.
- Prosjektet vil gi økte inntekter til stat og kommune gjennom skatter og avgifter.
- Prosjektet vil øke produksjonen av fornybar energi med 150-200 GWh/år.

Meldingen har følgende tema i forslag til KU-program:

- Hydrologiske forhold
- Erosjon og sedimenttransport
- Skred
- Klimaendringer
- Landskap og inngrepsfrie naturområder
- Naturmiljø og naturens mangfold
- Kulturminner og kulturmiljø
- Forurensing
- Samisk natur- og kulturgrunnlag – ikke relevant
- Naturressurser
- Samfunn

Det pekes videre på at følgende tema vil bli viktig i konsekvensutredningen:

- Hydrologiske forhold (inkludert flomforhold).
- Konsekvenser for naturens mangfold og verdifulle naturtyper.
- Konsekvenser for fisk og ferskvannsbiologi, herunder vurdering av gyte-, oppvekst- og vandringsforhold for laks, ørret og ål.
- Vurdering av økonomiske konsekvenser for lokalsamfunn og region.

Kommunedirektørens vurdering:

Kommunedirektøren ser svært positivt på at det konsekvensutredes et nytt kraftverk Sarp 2 i Sarpsfossen. En utbygging av økt produksjon av fornybar energi er i tråd med overordnede mål og strategier i kommunedelplan for klima og energi (2021-2030). For å lykkes med elektrifisering av eksisterende industri og tilrettelegge for ny grønn industri, vil økt tilgang på kraft være nødvendig. Utbygging av grønn kraft er derfor viktig både for Norge, regionen og Sarpsborg kommune. Flertallet i Energikommisjonen påpeker i sin NOU 2023:3 «Mer av alt – raskere», at Norge frem mot 2030 bør ha et mål om 40 terawattimer (TWh) ny produksjon fra vannkraft, vindkraft, havvind og solkraft, og et mål om 20 TWh energieffektivisering. Det årlige norske strømforbruket er for tiden på om lag 140 TWh.

Kommunedirektøren vil framheve at prosjektet er viktig for flomavledning i Sarpsfossen. Etter storflommen i Sarpsfossen i 1995 ble det utarbeidet en NOU 1996:16 «Tiltak mot flom». I NOUen pekes det på at det er viktig å sikre flomavledningskapasiteten ved Sarpsfossen. Det ble blant annet utredet mulighetene for å anlegge omløpstunneler rundt Sarpsfossen, som et alternativ for å sikre avløpsforholdene ved Sarpsfossen og som en mulighet for å dempe flommer ved Sarpsborg og de nedre deler av Glomma. Bruk av tunneler i tråd med det som nå skisseres i Sarp 2 er blant annet utredet.

Kommunedirektøren merker seg at det forventes små konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn, da det allerede er flere eksisterende kraftverk i fossen og nærområdet er sterkt preget av annen industrivirksomhet med flere store industribedrifter langs elva. Det kan være riktig at konsekvensene av Sarp 2 blir små, men det vil være viktig å få belyst dette grundig i konsekvensutredningen. Det er viktig at det innhentes supplerende eller oppdatert kunnskap for de temaene der eksisterende kunnskap kan være mangelfull eller utdatert.

Kommunedirektøren vil peke på noen forhold som det er viktig å behandle grundig i konsekvensutredningen:

- massetak/deponi
- overgang til grønn økonomi i regionen
- forholdet til ny fv. 118 Sarpsbru
- geofaglige forhold
- trafikkavvikling i anleggsperioden
- vannmiljø og laksefisk
- klimagassutslipp i anleggsfasen

Massetak/deponi

Kommunedirektøren er skeptisk til at det i meldingen vurderes massetipp nord-øst for Nordbergveien og i Hafslundsskogen. Dette vil berøre viktige friluftsområder og dyrket mark. Det må legges fram flere ulike alternativer for å deponere masser, og det må inkluderes områder avsatt til massedeponi i overordnede arealplaner/reguleringsplaner i regionen. Konsekvensutredningen må vurdere nøye fordeler og ulemper forbundet med massetipp nær tiltaket på "ikke-egnet areal" opp mot fordeler og ulemper med å benytte et regionalt massedeponi på egnet areal. Konsekvenser for temaer som jordvern, naturmangfold, gjenbruk av masser, klimagassutslipp, støy og luftforurensning bør belyses.

Kommunedirektøren vil peke på det regionale næringsområdet Viken park som regulerer områder for massedeponi og pukkverkdrift som et alternativ som bør vurderes. Det samme gjelder Hauge pukkverk og deponi, som er under regulering. Vistergropa er et tredje område som kan være aktuelt. Kommunedirektøren mener det må gjøres en utredning av konsekvenser for ulike alternative tipp-plasser/massedeponier, der også videre bruk av massene vurderes. Dette bør også ses i sammenheng med utbygging av de store vegprosjektene i Bypakke Nedre Glomma, der det vil være behov masser.

Grønn økonomi i regionen

Mer kraft vil være svært viktig for regionen med tanke på ny grønn industri og elektrifisering av eksisterende industri. Kommunedirektøren mener det vil være viktig å få belyst hvilken samfunnsnytte Sarp 2 vil gi for næringsutviklingen i regionen.

Ny fv. 118 Sarpsbru

Gjennom Bykakke Nedre Glomma reguleres det ny fv. 118 Sarpsbru over Sarpsfossen. Kommunedelplanen, som er grunnlaget for reguleringsplanen omfatter også de arealene som skisseres for Sarp 2 og inntakskanal. Det er Viken fylkeskommune som regulerer ny Sarpsbru. Viken planlegger varsling av oppstart av planarbeidet sommeren 2023. Det forventes vedtatt reguleringsplan i 2025. Byggestart kan være i 2026. Ettersom dagens fv. 118 Sarpsbru er av en tilstand som gjør at det kan forventes at brua vil få vektbegrensninger for store kjøretøy fra 2027 er det svært viktig å sikre raskest mulig framdrift med planarbeidet og byggeperioden. En vektbegrensning på bruene vil ha store trafikale konsekvenser for kommunen og regionen, som igjen vil kunne få negative samfunnskonsekvenser. Kommunedirektøren er derfor svært opptatt av at utbygging av Sarp 2 ikke må påvirke framdriften for ny fv. 118 Sarpsbru.

Det vil være viktig at det er tett samarbeid mellom Viken fylkeskommune og Hafslund Eco i den videre planleggingen. Viken utreder ulike brualternativer, der alternativene har ulike konsekvenser for Sarp 2. For ett av brualternativene ser det ut som at inntaket til Sarp 2 må bygges før ny fv. 118 Sarpsbru. Med bakgrunn i dette vil kommunedirektøren understreke at fasen med søknadsbehandling som eventuelt skal resultere i en konsesjon må prioriteres

hos NVE og Olje- og energidepartementet, slik at utbyggingen av Sarp 2 kan komme i gang tidligst mulig og ikke gi forsinkelser i framdriften av Sarpsbrua.

Ved behandling av kommunedelplan for fv. 118 Ny Sarpsbru vedtok Sarpsborg bystyre en bruløsning som ikke skulle være til hinder for utbygging av Sarp 2; NFO-9. Ettersom det var fremmet innsigelse til dette alternativet var det Kommunal- og moderniseringsdepartementet som endelig vedtok planen. Departementet vedtok en bruløsning (MIDT-7) som vil kreve tilpasninger for å kunne realisere Sarp 2, noe som kan fordyre bruløsningen.

Kommunedirektøren mener det vil være urimelig at en eventuell merkostnad for bruutbyggingen som følge av realisering av kraftverk, skal dekkes av bompenger eller offentlige midler som Stortinget har vedtatt skal finansiere porteføljen i Bypakke Nedre Glomma. I den videre behandlingen av konsesjon for Sarp 2 må finansieringen av eventuelle merkostnader for utbygging av Sarpsbrua avklares. Alternativene må være en statlig finansiering, eller at kostnaden belastes kraftverksutbyggingen.

Geofaglige forhold

Det er viktig at potensielle hydrologiske og geotekniske forhold som følge av eventuelle endringer i "damtrykk", tappehastighet, vannføring ovenfor og nedenfor tappepunktene etc. vurderes nøye, med hensyn til fare for erosjon, utglidning og skred/områdestabiliteten generelt, jf. kapittel 9.7.1. Potensielt kan hydrologiske endringer ett sted i elva på kort eller lang sikt føre til endret påvirkning et helt annet sted i elva (oppstrøms eller nedstrøms inngrepet).

Trafikkavvikling i anleggsperioden

Det framkommer av meldingen at trafikkmessige ulemper og mulig økt risiko for ulykker knyttet til anleggsfasen skal vurderes. Kommunedirektøren vil understreke at dette er viktig å belyse grundig i konsekvensutredningen. Kraftverket planlegges ved fv. 118 som er innfartsåren til Sarpsborg sentrum fra øst. Avløpstunnelen planlegges langs rv. 22 som er riksveien som binder Ytre og Indre Østfold sammen. Det er store trafikkmengder i området, der fv. 118 over Sarpsfossen har en ÅDT på i overkant av 21 000 og rv. 22 har en ÅDT på om lag 12 000. Viktige buss- og sykkelruter går også i området. Det vil være viktig for Sarpsborgsamfunnet at trafikkavviklingen i området påvirkes minst mulig i anleggsperioden.

Vannmiljø og laksefisk

Kommunedirektøren vil peke på at det er viktig å framskaffe nok kunnskap til å vurdere tiltakets påvirkning på vannmiljø og anadrom laksefisk, og at avbøtende tiltak for disse interessene utredes grundig. Dette gjelder både i anleggsfasen og i driftsfasen.

Klimagassutslipp

Klimagassutslipp knyttet til anleggsfasen bør beskrives. Klimaeffekter av materialvalg og avfallshåndtering bør inngå i denne beskrivelsen.

Konsekvenser økonomi, miljø og folkehelse:

Økonomi:

Kraftverket Sarp 2 har ingen direkte økonomiske konsekvenser for Sarpsborg kommune. Prosjektet vil imidlertid kunne ha betydning for kommunens inntektsgrunnlag både i anleggsfasen og i driftsfasen gjennom eiendomsskatt og øvrige avgifts- og skatteinntekter. Forholdet til konsesjonskraft- og avgift vil utredes og belyses i videre utredninger. NVE vil sende konsesjonssøknad med konsekvensutredning på høring, etter planen i 2023/2024.

Miljø:

Utbygging av Sarp 2 vil ha konsekvenser for miljø og naturressurser, men av meldingen framkommer det at det forventes små konsekvenser. Dette begrunnes med at det allerede er flere eksisterende kraftverk i fossen og nærområdet er sterkt preget av dette. I meldingen beskrives forventede konsekvenser for miljø og naturressurser med bakgrunn i eksisterende kunnskap. Gjennom konsekvensutredningen vil dette belyses ytterligere og konsekvensutredningen vil etter planen komme på høring til kommunen i 2023/2024.

Folkehelse:

Konsekvenser for folkehelse av utbygging av Sarp 2 vil framkomme av konsekvensutredningen som kommer på høring 2023/2024.